

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-128>

УДК 336.77:330.567.2, 332.834(477)

НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ У СФЕРІ ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

DIRECTIONS OF THE DEVELOPMENT OF BANKING LENDING TO HOUSEHOLDS IN THE SPHERE OF RESIDENTIAL CONSTRUCTION IN UKRAINE IN THE CONDITIONS OF THE DIGITAL ECONOMY

Роговий Андрій Віталійович

доктор економічних наук, професор, професор кафедри,
Національний університет «Чернігівська політехніка»
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-5445-214X>

Євтушенко Юрій Вікторович

кандидат економічних наук, докторант кафедри,
Національний університет «Чернігівська політехніка»
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1029-0625>

Rogovyi Andrii, Yevtushenko Yurii

Chernihiv Polytechnic National University

Стаття присвячена дослідженню напрямів розвитку банківського кредитування домогосподарств у сфері житлового будівництва в умовах цифрової економіки. Обґрунтовано важливість банківського кредитування домогосподарств у функціонуванні банківського сектора, фінансового ринку та національної економіки. Визначено важливу роль банківського кредитування домогосподарств в розвитку сфери житлового будівництва, що дозволяє створити умови для забезпечення житлом населення держави. Виокремлено особливості банківського кредитування домогосподарств, які забезпечують умови для прискореного доступу до фінансових ресурсів, розвитку житлового будівництва та формують потенціал розвитку житлової сфери. Ключову роль у майбутньому розвитку банківського кредитування домогосподарств будуть відігравати процеси подальшої цифровізації національної економіки.

Ключові слова: кредитно-інвестиційна діяльність, кредитування, банківське кредитування, банківська система, кредит, позика, домогосподарство, фінансова система, житловий фонд, фінансові послуги, цифрова економіка.

The article is devoted to the study of directions for the development of bank lending to households in the field of housing construction in Ukraine in the conditions of the digital economy. The existence of a leading role of bank lending to households in the functioning of the banking sector, the financial market and the national economy as a whole is substantiated. It was determined that households play an important role in the functioning of the banking system, because along with the consumption of credit resources, they create opportunities for filling the banking sector with financial resources that allow expanding the financial potential of credit relations. It has been proven that bank lending to households represents a defined toolkit, the possibilities of which allow creating conditions for the possibility of using credit resources by households to meet their own needs. The important role of bank lending to households in the development of housing construction, which allows creating conditions for housing the population of the state at the expense of lending, is substantiated. The peculiarities of bank lending to households, which provide conditions for accelerated access to financial resources, the development of housing construction and form the potential for the development of the housing sector, are determined. Based on this, it was concluded that in the coming years of the functioning of the banking system, the processes of further digitalization of the national economy will play a key role in the development of bank lending to households. Directions for the activation of bank lending to households in the conditions of the digital economy are as follows: the search for innovative approaches to assessing the financial situation of households; new technologies for attracting funds to finance bank lending to

households from the position of ensuring access to the necessary benefits using credit resources at the optimal cost; a modern policy of bank lending to households, which will allow offering unique digital banking products, which would create conditions for increasing competitive positions in the market of banking services; unique approaches to household bank lending policy in the context of digitalization of the national economy create conditions for speeding up and simplifying lending processes, which creates prerequisites for the growth of the household lending market.

Keywords: credit and investment activity, lending, bank lending, banking system, credit, loan, household, financial system, housing fund, financial services, digital economy.

Постановка проблеми. В умовах сучасних глобальних викликів більшість представників банківської сфери постали перед пошуком нових можливостей розвитку банківського кредитування домогосподарств. На думку багатьох представників сфери банківського бізнесу саме домогосподарства є одним з основних споживачів кредитних ресурсів даної сфери, проте й основним джерелом надходження фінансових ресурсів для формування потенціалу банківського кредитування. Особливої актуальності дана проблема набуває в умовах реальності сьогодення, оскільки негативний вплив системи глобальних викликів позначився як на проблемі залучення позикових коштів банківською системою нашої держави, так і проблемою їх розміщення серед домогосподарств. Банківське кредитування, як специфічний процес організації фінансових відносин, у будь-якій період існування людства набув широкого характеру. Саме тому в сучасних умовах перебування національної економіки нашої держави процеси банківського кредитування домогосподарств мають відіграти провідну роль у вирішенні багатьох економічних проблем, пов'язаних з їх життєзабезпечення, задоволення як першочергових та відкладених потреб. Розвиток та удосконалення системи банківського кредитування домогосподарств в Україні дозволить створити умови для розвитку багатьох сфер національної економіки, зокрема для розвитку саме житлового будівництва, впровадження нового інструментарію організації фінансових відносин домогосподарств завдяки розвитку сучасних технологій цифрової економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

На проблематиці функціонування та розвитку банківського кредитування домогосподарств зосереджували увагу багато провідних науковців, серед яких варто виділити зокрема таких як С. А. Демінський, О. Кириленко, Т. Лебеда, О. Маслюківська, Т. Майорова, О. М. Паливода, В. Міхеєв, В. Міщенко, А. Мороз, І. Нейкова, А. Пересада, Н. Шелудько.

Питання специфіки надання послуг банківського кредитування домогосподарств знайшли відображення в публікаціях таких

вчених як В. Базилевич, В. Кравченко, Т. Кучер, І. Линник, М. Дубина, М. Забаштанський, О. Стащук, О. Ткачук, О. Юркевич.

Виділення недосліджених частин загальної потреби. Водночас, попри значні як теоретичні, так і практичні напрацювання за цією темою залишаються актуальними питання щодо можливостей банківського кредитування домогосподарств у сфері житлового будівництва в Україні в умовах цифрової економіки. Це питання набуває особливої уваги серед науковців і практиків в умовах воєнного стану, адже значні руйнування інфраструктури та житлового фонду порушують питання існування можливостей їх відбудови та реконструкції. Сукупність цих аспектів визначають майбутні напрямки розвитку банківського кредитування домогосподарств, зважаючи на його провідну роль у забезпеченні функціонування як самого банківського сектору, і так і з огляду на сучасні виклики покриття їхньої потреби в житловому фонді. Варто зазначити, що також особливої уваги набуває проблема пошуку повноцінного фінансового забезпечення, спрямована на розширення доступу домогосподарств до банківського кредитування з урахуванням тих умов, у яких перебуває сучасна національна економіка нашої держави. Проте, на нашу думку, саме подальші процеси цифрової трансформації організації фінансових відносин у сфері кредитування зможуть створити передумови для вирішення багатьох питань для забезпечення домогосподарств належним обсягом доступних фінансових ресурсів, генерація яких буде сформована за рахунок банківської системи, що дозволить створити передумови для розвитку житлового будівництва.

Мета статті. Метою цього дослідження є обґрунтування напрямків розвитку процесів організації фінансових відносин банківського кредитування домогосподарств, пошуку нового інструментарію кредитування споживчого сектору з урахуванням зростання потреби в житловому фонді в умовах розвитку цифрової економіки в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Банківське кредитування домогоспо-

дарств на думку багатьох економістів протягом тривалого періоду часу було й залишається одним з основних джерел фінансування та розвитку національної економіки багатьох держав світу. Для більшості комерційних банків саме кредитування домогосподарств є одним з основних джерел доходів, що визначає вектор майбутнього розвитку банківської системи загалом. З цих позицій саме розвиток банківського кредитування домогосподарств створить умови для підтримки та розвитку національної економіки України, забезпечить її макроекономічну стабільність і конкурентоспроможність.

На нашу думку, саме процес банківського кредитування домогосподарств являє собою сукупність економічних, юридичних та організаційних інструментів, які дозволяють створити умови для можливості залучення фінансових ресурсів банківської системи домогосподарствами на тимчасовій, платній основі для задоволення власних потреб або вирішення складних питань.

В багатьох державах світу банківське кредитування домогосподарств в останні роки набуває великих масштабів, адже саме ця сфера діяльності банківських установ дозволяє вирішити багато соціальних питань, таких як забезпечення платоспроможного попиту, доступу до важливих ресурсів, забезпечення житлом тощо. На думку багатьох представників економічної спільноти саме банківське кредитування домогосподарств дозволяє створити значні передумови для нарощення потенціалу зростання національної економіки. Завдяки можливостям запозичити грошові кошти створюється додатковий попит на товари й ресурси, відбувається стимулювання зростання виробництва та валового національного продукту. Саме завдяки створенню програм банківського кредитування домогосподарств у багатьох державах світу було сформовано розвинену інфраструктуру житлового будівництва, що дозволило вирішити важливу соціальну проблему, яка полягала у питанні забезпечення житлом великої кількості домогосподарств.

З цих позицій варто розглянути саму сутність категорії «банківське кредитування домогосподарств», як окремого економічного процесу. На нашу думку, банківське кредитування домогосподарств являє собою сукупність економічних, організаційних та юридичних інструментів, які формують умови для окремих домогосподарств у задоволенні власних потреб. Саме це спонукає домогос-

подарства до пошуку можливостей залучення кредитних ресурсів та сплати відсотків за їх користування.

У такому випадку об'єктом банківського кредитування домогосподарств в сучасних умовах, виступає бажаний предмет володіння, який представляє певну цінність для власника, і дозволяє йому вирішити проблеми життєзабезпечення. Серед таких об'єктів варто виділити надважливі потреби, зокрема первинні потреби людини (потреба в їжі, житлі, доступі до природних ресурсів), а також потреби, спрямовані на соціальну адаптацію їх індивідуумів, створення умов для реалізації їх економічних інтересів.

Водночас суб'єктами банківського кредитування домогосподарств у сучасних умовах виступають такі: банківська установа, як потенційний кредитор – мета діяльності якого полягає у формуванні доступу домогосподарств до кредитних ресурсів, необхідних для задоволення його потреб на умовах принципів платності та повернення; домогосподарство, яке прагне задовольнити потребу у фінансових ресурсах шляхом отримання банківської позики для вирішення індивідуальних проблем життєдіяльності на умовах тимчасового використання коштів.

Зазначене дозволяє сформулювати саму сутність банківського кредитування домогосподарств як процес, який дозволяє отримати фінансові ресурси для задоволення потреб життєдіяльності, вирішення яких формує передумови для посилення фінансової спроможності домогосподарств, розширення споживчого попиту та стимулювання розвитку реального сектору економіки держави.

На думку багатьох економістів, саме банківське кредитування домогосподарств покликане створити умови для забезпечення можливості задоволення потреб населення в усіх сферах його життєдіяльності та є найбільш прибутковою сферою ведення бізнесу для банківської системи.

Особливо ця теза стає актуальною в тих умовах, в яких опинились домогосподарства з початком повномасштабного військового вторгнення на територію нашої держави, зазнавши суттєвого скорочення їх фінансового потенціалу. Саме відсутність можливості фінансування багатьох соціальних потреб вимагає пошуку альтернативних можливостей фінансового забезпечення, однією з яких може стати банківське кредитування. В умовах складних процесів організації фінансових відносин, спричинені військовими діями,

пошук нового механізму банківського кредитування домогосподарств може стати ключовим для вирішення багатьох проблем національної економіки, зокрема й такої соціальної проблеми, як забезпечення громадян України доступним житлом.

На нашу думку, варто визначити особливості банківського кредитування домогосподарств у сучасних умовах, які характеризуються процесами цифровізації національної економіки, серед яких необхідно визначити такі:

- головним отримувачем даної послуги є домогосподарство, як основний діючий суб'єкт функціонування та розвитку національної економіки;

- метою процесу банківського кредитування домогосподарств є активізація їх розвитку, заснованому на активному використанні новітніх інструментів цифрового розвитку національної економіки;

- банківське кредитування домогосподарства виконує дві важливі функції, перша з яких полягає в можливості швидкого доступу до нового продукту шляхом розвитку цифрових технологій, а друга полягає в нарощенні потенціалу виробництва національної економіки за рахунок пришвидшення можливості доступу домогосподарства до омріяного продукту;

- банківське кредитування домогосподарств залишається вагомим інструментом ефективного функціонування фінансового ринку, що позитивно впливає на стан фінансової системи держави, функціонування товарного ринку та стимулює розвиток національної економіки.

Саме ці особливості банківського кредитування домогосподарств, які визначені, створюють умови для прискореного доступу до фінансових ресурсів, розвитку житлового будівництва та формують потенціал розвитку житлової сфери, адже проблеми забезпечення житлом в Україні має системний характер, вирішення якого перебуває в площині належної організації фінансово-кредитних відносин розвитку житлового будівництва.

Саме такий підхід до розуміння сутності банківського кредитування домогосподарств формує вагомий потенціал, необхідний для забезпечення розвитку процесів інфраструктурного відновлення економіки, розвитку житлового будівництва. Враховуючи те, що саме житлова сфера перебуває під впливом значної кількості зовнішніх та внутрішніх ризиків, проблема формування політики фінансової

довіри між банківською системою та домогосподарствами дозволить створити умови для ефективного застосування сучасних кредитних інструментів з метою задоволення інтересів усіх суб'єктів у фінансового ринку.

Саме тому варто наголошувати на доцільності стимулювання розвитку банківського кредитування домогосподарств в сфері житлового будівництва, оскільки це сформує передумови вирішення двох найважливіших задач: по-перше, створення умов для реалізації важливої соціальної функції держави як забезпечення житлом громадян; по-друге, створення умов для інвестування коштів у гарантований капітал, а саме нерухомість, яка мінімізує ризики кредитування в порівнянні з іншими побутовими благами, в яких є потреба в домогосподарств.

Висновки та пропозиції. На нашу думку, напрямками активізації банківського кредитування домогосподарств в умовах цифрової економіки, з урахуванням сучасних викликів можуть стати:

- пошук інноваційних підходів до оцінки матеріального становища домогосподарств шляхом впровадження індивідуального підходу до оцінки його становища та можливості задоволення потенційних потреб;

- пошук нових технологій залучення коштів для фінансування банківського кредитування домогосподарств з позиції забезпечення доступу до необхідних благ з використанням кредитних ресурсів з оптимальною вартістю;

- формування політики банківського кредитування домогосподарств, яка б дозволила запропонувати унікальні цифрові банківські продукти, що сформувало б умови для підвищення конкурентних позицій на ринку банківських послуг;

- пошук інноваційних підходів до вирішення проблем простроченої заборгованості з формування індивідуального підходу до кожного домогосподарства, що буде стимулювати їх швидше повертати позику та отримувати нову для задоволення більшої кількості потреб;

- нові підходи до політики банківського кредитування домогосподарств в умовах цифровізації національної економіки формують умови для пришвидшення та спрощення процесів кредитування, що створює передумови для зростання ринку кредитування домогосподарств;

- розвиток ринку банківського кредитування домогосподарств буде сприяти зрос-

танню зацікавленості в потенційних інвесторів, які будуть готові інвестувати коштів як у банківський сектор, так і в національну економіку.

У найближчій перспективі ключову роль у розвитку банківського кредитування домогосподарств будуть відігравати процеси подальшої цифровізації банківського сектору та національної економіки загалом за рахунок диджиталізації багатьох процесів. Це сформує умови для більш швидкого та якісного доступу до кредитних ресурсів бан-

ківської системи та ступлюватиме домогосподарства до залучення кредитних ресурсів за оптимальною схемою. Розширення процесів диджиталізації на фінансову сферу та національну економіку створить умови для покращенням взаємодії всіх учасників кредитних відносин, суттєво вплине на доступність фінансових ресурсів, забезпечить вирішення потреби домогосподарств у житловому фонді як фундаментальної основи їх життєдіяльності та розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гальчинський А. Теорія грошей : навч. посіб. Київ : Видавництво Соломії Павличко "Основи", 2001. 411 с.
2. Гетьманцев Д. Банківська система України встановила два історичних рекорди у 2023 році. URL: <https://ain.ua/2024/02/14/bankivska-systema-ukrayiny-rekordy-u-2023-roczy> (дата звернення 18.02.2024).
3. Дубина М. В., Тарасенко А. В., Тарасенко О. О. Сутність та особливості формування поведінки домогосподарств на ринку фінансових послуг. *Проблеми економіки*. 2021. № 4(50). С. 163–172. URL: <https://www.problecon.com/search/?qu=%D0%B4%D1%83%D0%B1%D0%B8%D0%BD%D0%B0&x=14&y=8>
4. Забаштанський М. М., Забаштанська Т. В., Роговий А. В. Роль економічної діагностики у забезпеченні ефективності концесійної діяльності. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2015. № 3(3). С. 259–264.
5. Попело О. В., Холявко Н. І., Дубина М. В., Тарасенко А. В. Вплив інноваційно-інформаційних технологій фінансових установ на трансформацію фінансової поведінки домогосподарств. *Проблеми економіки*. 2022. № 1. С. 105–112. URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001335512>
6. Стащук О. Кредитування як метод фінансування житлового будівництва. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2019. С. 127–132.
7. Схеми фінансування житлової нерухомості в Україні. Особливості залучення інвестицій в будівництво. URL: <http://www.kln.com.ua/content/view/87/102/lang,ua>
8. Фінансова безпека домогосподарств в Україні: сучасні проблеми та механізм забезпечення : монографія / за заг. ред. Б. І. Пшика. Львів : СПОЛОМ, 2020. 274 с. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/Finansova-bezpeka.pdf>
9. Шаманська О. С. Сучасні мотиви та тенденції реалізації кредитної поведінки домогосподарств в Україні. *Наукові записки. Серія «Економіка»*. 2013. Вип. 22. С. 94–96. URL: <https://ecj.oa.edu.ua/articles/2013/n22/19.pdf>

REFERENCES:

1. Halchynskiy A. (2001) Teoriia hroshei [Theory of money]. Kyiv: Vydavnytstvo Solomii Pavlychko "Osnovy", 411 p. (in Ukrainian)
2. Hetmantsev D. (2024) Bankivska systema Ukrainy vstanovyla dva istorychnykh rekordy u 2023 rotsi [The banking system of Ukraine set two historical records in 2023]. Available at: <https://ain.ua/2024/02/14/bankivska-systema-ukrayiny-rekordy-u-2023-roczy> (accessed February 18, 2024).
3. Dubyna M. V., Tarasenko A. V., Tarasenko O. O. (2021) Sutnist ta osoblyvosti formuvannia povedinky domohospodarstv na rynku finansovykh posluh [The essence and peculiarities of the formation of the behavior of households in the market of financial services]. *Problemy ekonomiky – Problems of the economy*, no. 4(50), pp. 163–172. Available at: <https://www.problecon.com/search/?qu=%D0%B4%D1%83%D0%B1%D0%B8%D0%BD%D0%B0&x=14&y=8>
4. Zabashtanskyi M. M., Zabashtanska T. V., Rohovyi A. V. (2015) Rol ekonomichnoi diahnostyky u zabezpechenni efektyvnosti kontsesiinoi diialnosti [The role of economic diagnostics in ensuring the efficiency of concession activities]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia – Problems and prospects of economics and management*, no. 3(3), pp. 259–264.
5. Popelo O. V., Kholiavko N. I., Dubyna M. V., Tarasenko A. V. (2022) Vplyv innovatsiino-informatsiinykh tekhnolohii finansovykh ustanov na transformatsiiu finansovoi povedinky domohospodarstv [The influence of innovative information technologies of financial institutions on the transformation of the financial behavior of households].

Problemy ekonomiky – Problems of the economy, vol. 1, pp. 105–112. URL: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0001335512>

6. Stashchuk O. (2019) Kredytuvannia yak metod finansuvannia zhytlovoho budivnytstva [Lending as a method of financing housing construction]. *Ekonomichniy chasopys Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky – Economic journal of Lesya Ukrainka East European National University*, pp. 127–132.

7. Skhemy finansuvannia zhytlovoi nerukhomosti v Ukraini. Osoblyvosti zaluchennia investytsii v budivnytstvo [Funding schemes of residential property in Ukraine. Features of attracting investment in construction]. Available at: <http://www.kln.com.ua/content/view/87/102>

8. Pshyk B. I. (ed.) (2020) *Finansova bezpeka domohospodarstv v Ukraini: suchasni problemy ta mekhanizm zabezpechennia* [Financial security of households in Ukraine: modern problems and mechanism of provision]. Lviv: SPOLOM. Available at: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/Finansova-bezpeka.pdf>

9. Shamanska O. S. (2013) Suchasni motyvy ta tendentsii realizatsii kredytnoi povedinky domohospodarstv v Ukraini [Modern motives and trends in the implementation of credit behavior of households in Ukraine]. *Naukovi zapysky. Seriia «Ekonomika» – Proceedings. "Economy" series*, vol. 22, pp. 94–96. Available at: <https://ecj.oa.edu.ua/articles/2013/n22/19.pdf>